

24. HAFTA

YAPTIRIM

1. CEZALAR

Bir emrin ihlali halinde ihlali gerçekleştiren kişiye çektirilen acıya ceza denir. Cezanın başlıca üç işlevinden söz edilir: Ödetme, önleme ve ıslah.

Cezalar; hapis cezası, para cezası, vücuda zarar verme, hayata son verme veya fail tarafından birşeyin yapılması biçiminde olabilir. TCK'da bedensel ya da hayata yönelik cezalar bulunmamakta; işlenen fiil karşılığı olarak hapis cezası veya adli para cezası öngörülmektedir.

Hukuk sistemimiz çerçevesinden bakıldığında cezaların bazı özellikleri vardır: Bunlardan ilki TCK'nın 20. maddesinde ve Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen "*cezaların şahsiliği*"dir. "*Kanunilik ilkesi*" de cezanın bir başka özelliğidir. Suç işleyen kişinin işlediği fiille, ceza veya güvenlik tedbiri arasında bir "*orantı*"nın bulunması gerekir. Bu husus TCK m. 3'te ifade edilmektedir. Öte yandan cezanın "*insan onuruyla bağdaşır*" nitelikte de olması gerekir. Anayasa'nın 17. maddesine göre; "*hiç kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye tabi tutulamaz.*" ihlali gerçekleştiren kişiye verilen cezanın, kişiye uydurulması da cezanın "*bireyselleştirilmesi*"dir. TCK'da bu konuda kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar, erteleme ve takdiri indirim sebepleri gibi yollar öngörülmüştür.

a. Hapis Cezaları

TCK'da hapis cezaları; ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezası biçiminde üçe ayrılmaktadır.

b. Adli Para Cezası

TCK m. 52/1'e göre; adli para cezası, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısının, bir gün karşılığı olarak takdir edilen miktar ile çarpılması suretiyle hesaplanan meblağın hükümlü tarafından Devlet Hazinesine ödenmesinden ibarettir. Adli para cezası suç tipinde bağımsız olarak yer alabileceği gibi hapis cezasıyla birlikte veya seçenek ceza olarak da yer almış olabilir.

c. Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar

Adli para cezası

Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi

En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmek

Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmak

Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar

süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmak

Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmak

d. Hapis Cezasının Ertelenmesi